

Rastplats för vadare vid Menhammarsviken?

Jan Sondell

Bakgrund

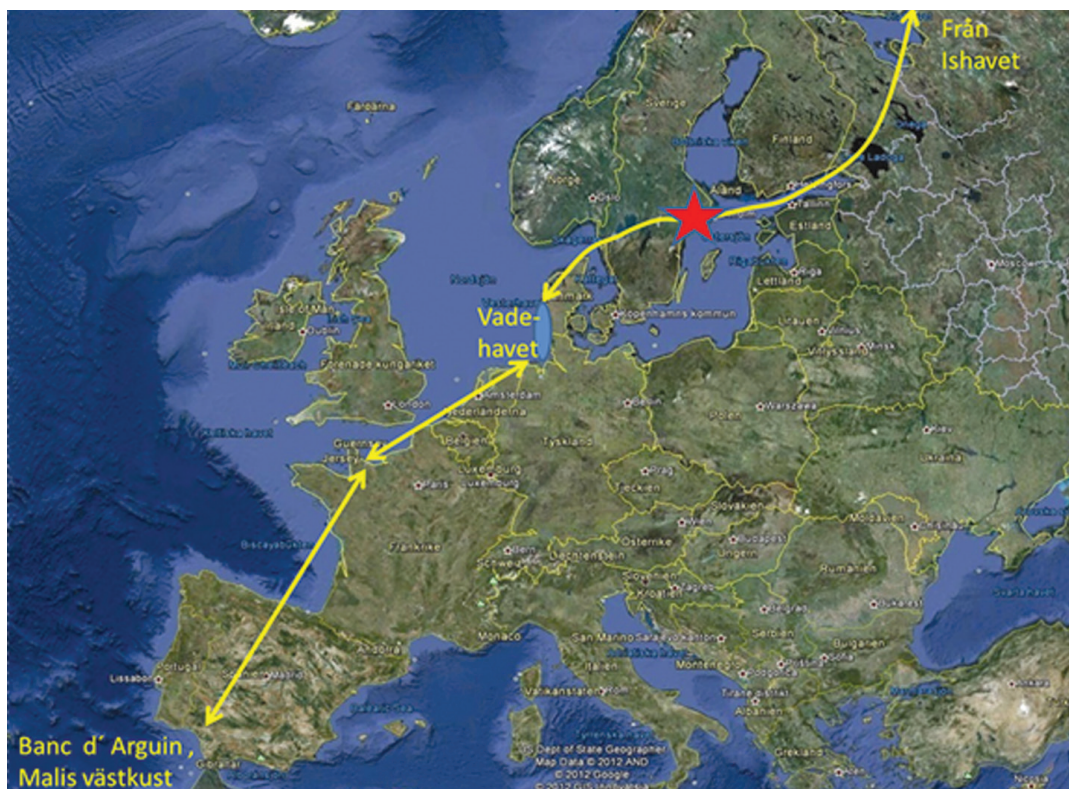
I *Fåglar på Mälärörna 2012* (Sondell 2013) beskrevs motiv för och möjliga platser för att skapa en rastlokal för vadare på Mälärörna. Den bästa platsen är utan tvekan vid Menhammarsviken. Där kan en yta på 50–60 hektar restaureras till ett bete lämpligt för vadare att rasta på. Här nedan konkretiseras planerna ytterligare.

Sträckväg

Över mellersta Sverige går ett individrikt vadarsträck från och till Norra Ishavet. Fåglarna

startar på morgonen från Vadehavet på Danmarks västkust och flyger via Skagen, Vänern, Hjälmaren och Mälaren över vår kommun mot Finska viken, Ladoga och Vita havet (figur 1). I Vadehavet sker viss ruggning under återsträcket på hösten innan merparten av fåglarna beger sig ner till Banc d'Arguin i Mali på Västafrikas kust. De fåglar som följer denna sträckväg kan räknas i hundratusental. Vi ser vanligen inte mycket av sträcket eftersom det går på relativt hög höjd.

Är vädret dåligt med besvärande motvind kan någon gång flockarna komma flygande lågt över

Figur 1 Sträckväg för arktiska vadare mellan Ishavet, Vadehavet (markerat med blå färg) och Västafrika. Ekerö kommun är markerad med röd stjärna.

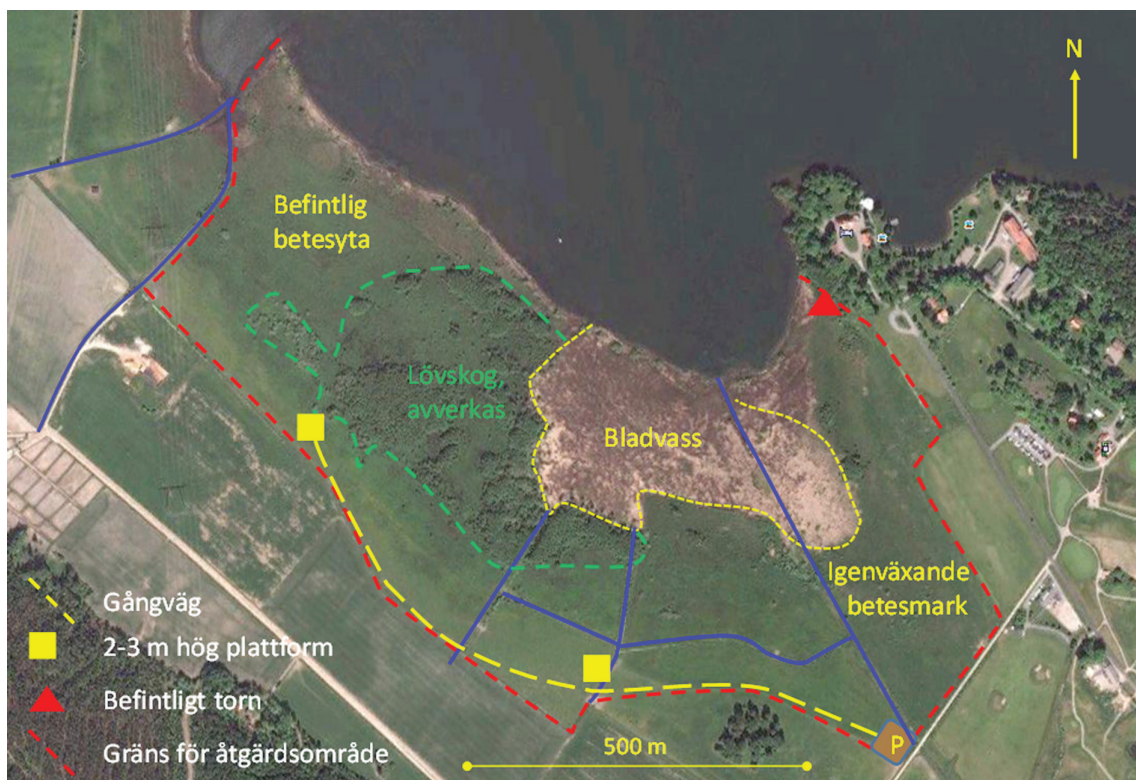
större fjärdar där vinden är svagare närmast vattenytan. Själv minns jag den 21 juli 1995 när jag seglade i Mälaren i lågtrycksväder med sydvästlig vind och låg molnbas. Under några timmar passerade flera stora flockar vidare, en kom så nära båten att arten kunde bestämmas. Flocken var på 65 kustsnäppor, så många har hittills varken förr eller senare noterats i Ekerö kommun. Hade det funnits en lämplig, tillräckligt stor rastplats vid Mälaren hade flocken säkerligen gått ner och avvaktat bättre väder.

Istandsättning av marken för bete

Det område som väl lämpar sig som vadarlokal framgår av figur 2. Inom åtgärdsområdet avverkas all lövskog och avverkningsavfallet bortförs som massa- och/eller energived. Detta arbete utförs lämpligen på frusen mark med hjälp av skördare och skotare. Motormanuell huggning

av videbuskar behövs också. Bladvassen väster om diket lämnas i huvudsak orörd. Bladvassen närmast befintligt torn slås av och bränns så att betesdjuren kan gå fram till vattnet och utsikten från tornet förbättras. Stubbarna fräses ner efter avverkningsmaskin med en specialmaskin.

Nuvarande två hagar väster och öster om det nordväst-sydostliga diket behålls och vid behov flyttas djuren via vägbron vid parkeringen (P). Hela markytan utom den västra bladvassen fräses med jordbrukstraktor i de högre delarna och med specialmaskin i den strandnära zonen. Vassen som ska behållas kan behöva hägnas mot betesdjuren. Efter åtgärderna är nästan hela området betesmark och måste betas kontinuerligt för att inte växa igen. För betningen behövs 40–60 djur, beroende på deras ålder och vikt och dessutom något färre under det första året.

Figur 2 Strandängarna vid Menhammarsviken med planerade åtgärder.

Foto Viktor Eriksson

Gamla kustsnäppor och myrspovar sträcker förbi bron i Kvicksund 18 juli 2011.

Underhållsåtgärder

Marken betas från ungefär 1 maj till 31 oktober, alltså i sex månader. Det kan vara svårt att upprätthålla ett jämt betestryck över hela området. Troligen behöver den strandnära zonen fräsas regelbundet även följande år. I övrigt bör underhållsåtgärder inskränka sig till flyttning av djur och justering av stängsel. En åtgärd som ska genomföras med jämna mellanrum är efterslätter av betesmarken. På så sätt kan mindre attraktiva betesväxter putsas bort.

Vinterhållning av betesdjur

Betesdjuren måste efter betessäsongen utfordras över vinter i en hage under förhållanden som godkänns av jordbruksverket. Enklats är kanske om det finns tillgång till en gammal ladugård där mjölkproduktionen lagts ner. Något absolut

krav på tak och vindskydd finns inte, men kommunens uppfattning i frågan är viktig att ta in i planeringen.

Åtgärder för besökande

Föreslagna åtgärder framgår av figur 1. Strax söder om bron över diket som kommer in från sydost anläggs en parkeringsplats för 4-5 bilar. Från parkeringen anläggs en gångväg längs områdets sydvästra kant. Den leder till två plattformar på ca 25 kvadratmeter och med 2-3 m höjd över marken. Gångvägen är ca 1 km lång och 2 m bred och bör ha ett bärlager av fint krossgrus som kan hårdgöras med vibrator så att även cyklar, barnvagnar och rullstolar kan framföras. Det nuvarande mindre fågeltornet i nordost beräknas ha en livslängd på ytterligare minst 10 år.

Restaureringskostnader

Nedan följer en preliminär beräkning av kostnader för betets iståndsättande så att det både producerar foder och blir attraktivt för vadare, se tabell 1. Intäkter kommer från försäljning av almassved. Rishuggningen ger samma kostnad som intäkt. Nettokostnaden för naturvårdsintresset beräknas till 420 000 kr.

Den fortsatta planeringen

Den preliminära planen var klar i oktober 2013. Kommunen fick preliminär information i novem-

ber och en detaljerad genomgång den 18 februari 2014. Därefter har markägarna preliminärt informerats om planerna.

Ett genomförande av planerna beror på flera faktorer:

1. Markägarnas slutliga ställningstagande
2. Finansiering av restaureringskostnaden
3. Rekrytering av beteshållare
4. Finansiering av löpande skötselkostnader utöver betesdriften
5. Villkor för hållande av djuren på vintern

Tabell 1. Preliminär kostnadsberäkning för betets iståndssättande.

Iståndsättning				Brutto-	Netto-	Intäkter	
Aktivitet	Sort	Mängd	à pris	kostnad	kostnad	à pris	Intäkt
Huggning av alskog, ca 7 hektar	m3fub	700	100	70 000	0	225	157 500
Huggning av videbuskar + alris	m3s	200	125	25 000	0	125	25 000
Markbearbetning i vatten	hektar	10	5 000		50 000		
Markbearbetning, torrare	hektar	50	3 000		150 000		
Fräsning av stubbar	hektar	10	12 000		120 000		
Stängsel, (del av området)	löpmeter	1000	50		50 000		
Övrigt, oförutsett					50 000		
Summa iståndsättning				95 000	420 000		182 000

Foto Jan Sondell

Alskogen planeras bli avverkad.